

Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları

Bilal SÖĞÜT
(Editör)

ege
YAYINLARI

STRATONIKEIA ÇALIŞMALARI 4

*Sevgili Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Özdenir'e
Çalışmalarına verdiği destekler için teşekkür
ve başarı dilekleriyle*

*24.06.2019
Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT
BS*

Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları

Bilal SÖĞÜT

Editör

Katkılarıyla

epe

Stratonikeia Çalışmaları 4
Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları

Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

This publication is sponsored by Yatağan Governorate within the frame of GEKA Project.

Yatağan Kaymakamlığı'nın GEKA Projesi kapsamında desteklenmiştir.

ISBN 978-605-9680-98-1

© 2019 Ege Yayınları, İstanbul

Yayıncı Sertifika No: 14641

Bütün hakları saklıdır. / All rights reserved.

Bu kitabın bilimsel içerik ve etik ile ilgili tüm sorumlulukları yazarına aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Baskı

Matsis Matbaa Hizmetleri
Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51
34290 Sefaköy / İstanbul
Tel: 0212 624 21 11
www.matbaasistemleri.com
Sertifika No: 40421

Yapım ve Dağıtım

Zero Prod. Ltd.

Abdullah Sokak, No. 17, Taksim
34433 Beyoğlu / İstanbul - Türkiye
Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209
e.mail: info@zerobooksonline.com
www.zerobooksonline.com

İçindekiler

Önsöz	V
<i>Umay OĞUZHANOĞLU</i> Erken Tunç Çağı'nda Stratonikeia Early Bronze Age in Stratonikeia	1
<i>Sedat AKKURNAZ</i> Hacıbayramlar Arkaik Dönem Çatıları Archaic Architectural Terracottas from Hacıbayramlar	13
<i>Mustafa BİLGİN – Sabiha PAZARCI – Nihal DURNAGÖLÜ</i> Değirmenderesi Nekropolisi'nden 102 Numaralı Mezar ve Buluntuları Üzerine Gözlemler Observations on Tomb 102 and its Finds from Değirmendere Necropolis	33
<i>Ramazan ÖZGAN</i> Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde Himationlu Bir Erkek Torsosu A Male Torso with Himation at Bodrum Museum of Underwater Archeology	51
<i>Emin SARIİZ</i> Stratonikeia'da Roma Kültleri: Kentin Roma Şehir Sikkeleri Üzerine Yeni Bir Değerlendirme Roman Cults at Stratonikeia: A New Assessment on the Roman Civic Coinage of the City	65
<i>Mehmet TEKOCAK</i> Stratonikeia Kazılarında Bulunan Kırmızı Astarlı Seramikler Red Slip Wares Found in Stratonikeia Excavations	85
<i>Banu YILMAZ</i> Stratonikeia Antik Kenti'ndeki Anadolu-Ion ve Korinth Tipi Anta Başlıkları Anatolian-Ionic and Corinthian Type Anta Capitals in Stratonikeia	123
<i>M. Tuncay ÖZDEMİR</i> Stratonikeia Kuzey Şehir Kapısı'nın Kentin Kutsal Alanlarıyla İlişkisi Connections of North City Gate of Stratonikeia with the City's Sanctuaries	139
<i>Ömür Dünya ÇAKMAKLI</i> Yeni Buluntular ve Tipolojik Çalışmalar Işığında Roma Dönemi Cam Endüstrisi Açısından Stratonikeia Stratonikeia's Place in Roman Period Glass Industry in Light of New Finds and Typological Studies	153

<i>Murat AYDAŞ</i> Stratonikeia'nın Egemenlik Alanı (Khora) Testimonia Territory (Chora) of Stratonikeia: Testimonia	169
<i>Ahmet Tolga TEK – Hüseyin KÖKER – Emin SARIİZ</i> Stratonikeia 2008-2018 Yılları Kazılarında Bulunan Erken Bizans Sikkeleri Early Byzantine Coins Found at Stratonikeia during the Campaigns of 2008-2018	175
<i>İnci TÜRKOĞLU</i> Değirmendere Kilisesi Değirmendere Church	211
<i>Kadir PEKTAŞ</i> Eskihisar (Stratonikeia) Osmanlı Dönemi Yapılarındaki Kitabeler Inscriptions on Ottoman Period Structures at Eskihisar (Stratonikeia)	223
<i>Öncü Başoğlan Avsar</i> Çok Katmanlı Bir Kültürel Miras Alanında Mimari Koruma ve Restorasyon: Stratonikeia'da Bir Uygulama Örneği Architectural Conservation and Restoration on a Multi-Layered Cultural Heritage Site: An Implementation Example from Stratonikeia	233
<i>Ayşe ÖZDEMİR – Tolga AYDAR</i> Çizgisel Analiz Yoluyla Peyzaj Tasarımı: Stratonikeia (Eskihisar) Arkeolojik Sit Alanı Örneği Landscape Design through Graphical Analysis: A Case Study for the Archaeological Site of Stratonikeia (Eskihisar)	245
<i>Fikri GÜL</i> Uygarlık ve Varoluş Alanı Olarak Kent: Stratonikeia Örneği The City as a Field of Civilization and Existence: Case of Stratonikeia	259
<i>Halil KUMSAR – Ömer AYDAN</i> Stratonikeia Antik Kenti ve Lagina Kutsal Alanındaki (Milas-Muğla) Deprem İzlerinin Jeo-Arkeolojik Değerlendirmesi Geo-archaeological Evaluation of Earthquake Relics in the Ancient City of Stratonikeia and Sanctuary of Hekate at Lagina (Milas-Muğla)	267

Önsöz

Antik dönemlerden günümüze kalıntıların ve yapıların bulunduğu Stratonikeia antik kentinde ve Lagina Kutsal Alanı'nda kalabalık bir ekip ile arkeolojik kazı, araştırma, konservasyon, restorasyon ve çizim çalışmaları sürdürülmektedir. Tüm bu çalışmaların yanı sıra, ortaya çıkarılan kalıntı ve eserler ile yapılan tespitlerin araştırmacı ve bilim camiasına duyurulması çok önemlidir. Bu sayede yapılan çalışmaların sonuçlarının bilinirliği artmakta, daha geniş bir kitlenin ele geçen buluntu ve yapılan tespitlerden yararlanması sağlanabilmektedir. Yapılan çalışmalarda doğru tespitlerin, uzmanları tarafından ortaya konulması ve değerlendirilmesi amacıyla kalabalık bir ekip ile çalışmalar yürütülmektedir. Kentte yapılan çalışmalara katılan araştırmacıların yazıları daha önceki kazı bandlarında olduğu gibi tek, iki ve çok yazarlı olarak yayımlanmaktadır. Bölümlerden oluşan ve ilk yayımlanan *Stratonikeia Çalışmaları 1: Stratonikeia Çevresi Araştırmaları*, kitabında olduğu gibi ayrı yazılardan oluşmaktadır. *Stratonikeia Çalışmaları 4: Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları* kitabı da benzer çalışmalardan birisi olarak hazırlandı. Yazılar son yıllarda yapılan araştırmaların sonuçları ve tamamlanan tezlerin bölümleri şeklindedir. Benzer şekilde yazınlara devam edilecek ve bu kazı bandı serisinin devamı olarak sizlerin hizmetine sunulacaktır.

Stratonikeia ve Lagina'da yapılan çalışmaların tamamı Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Muğla Valiliği ve Pamukkale Üniversitesi ve Yatağan Kaymakamlığı tarafından desteklenmiştir. Tüm bunların dışında, bu kitabın basılması, Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın desteklediği, Yatağan Kaymakamlığı'nın yürütücülüğünde yapılan proje ile gerçekleştirilmiştir. Stratonikeia için pek çok uygulamanın hayata geçirilmesini sağlayan bu projenin oluşmasında eş finansman desteği veren YTEÜAŞ Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ceyhan Saldanlı ve Santral Müdürü Serdar Toprak'a teşekkür ederim. Muğla YİKOB ve GEKA üzerinden gelen Stratonikeia ile ilgili projelere desteğini esirgemeyen Sayın Valim Esengül Civelek'e şükranlarımı sunarım. Ayrıca bu GEKA projesinin hazırlık sürecinden itibaren her aşamasını takip ederek yanımızda olan ve kentteki tüm çalışmalarımızda bizim heyecanımızı, başarılarımızı ve mutluluğumuzu paylaşarak her zaman destekleyen Yatağan Kaymakamı Sayın Hayrettin Çiçek'e ve yılın her ayında özverili bir şekilde çalışmalar yaparak kazı alanlarımızda arkeoloji ve korumacılık alanında fedakarca projelerin yürütülmesini sağlayan Arş. Gör. Tunç Sezgin ve tüm kazı ekibi üyesi arkadaşlarıma ve çalışanlara çok teşekkür ederim.

Şubat 2019

Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

Çizgisel Analiz Yoluyla Peyzaj Tasarımı: Stratonikeia (Eskihisar) Arkeolojik Sit Alanı Örneği

Landscape Design through Graphical Analysis: A Case Study for the Archaeological Site of Stratonikeia (Eskihisar)

Ayşe ÖZDEMİR* Tolga AYDAR**

Abstract

The subject of this research is the archaeological site of Stratonikeia (Eskihisar) located within the boundaries of Yatağan district of Muğla province, which has rich resources in the context of its natural and cultural heritage with its multi-layered structure, including the Greek, Roman, Byzantine, Emirates, Ottoman and Turkish Republic periods. The city of Stratonikeia was registered as the First Degree Archaeological Site with the decision of Real Estate Antiquities and Monuments Supreme Council (GEEAYK) with the law no. A-973 numbered on 10.02.1978, and it was included in UNESCO's Temporary List of World Heritage Sites in 2015.

The aim of the study is to express the future use alternatives of the original urban pattern formed by the natural and cultural landscape values of the archaeological site of Stratonikeia (Eskihisar), by graphical techniques in the context of conservation-use balance. It is expected that this research will contribute to the urban and landscape design-implementation studies in the context of revealing the unity of past and present of historic fabric shaped by change-transformation in the historical continuity and presenting design alternatives for future analysis.

Keywords: Karia, Stratonikeia, landscape design through graphical analysis, UNESCO World Heritage site, cultural landscape

Giriş

Kültürel peyzaj, geçmişe ışık tutan fiziksel kalıntıların ve tarihi olayların, edebiyat, resim vb. sanatsal çalışmaların, geleneksel karakteristikler ile kültürel değerler ve toplumsal tanımlamalar bağlamında miras değerine sahip, değerler bütünü olarak ifade edilebilir. Bu değerlerin araştırılması, korunması ve günümüz koşullarına uygun şekilde değerlendirilip planlanması ve sergilenmesi kültürel miras kavramını geliştirmiştir¹. Bu bakış açısından, kırsal ve kentsel alanlarda geçmiş kültür katmanları ve tarihsel topografya eşliğinde biçimlenmiş arkeolojik kalıntılar ve sit bölgeleri kültürel peyzajları şekillendiren kültürel miraslardır². Bu alanlar geçmişin izlerini taşıyan dinamik,

* Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Özdemir, Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kınıklı Kampüsü, Pamukkale-DENİZLİ. E-posta: ayseozdemir70@gmail.com

** Peyzaj Mimarı Tolga Aydar, Ata Peyzaj, Lise Caddesi, Değirmenönü Mahallesi, 1322. Sokak, No: 1/2, 20020 DENİZLİ. E-posta: tolgaaydar@hotmail.com

¹ Mosler 2008, 66; Atik-Tülek 2013, 9.

² Mosler 2008, 67.

değişken, evrimleşen ve buldukları çevreyle bütünleşmiş arkeolojik peyzajlar olarak³ UNESCO⁴, HABITAT⁵, ICOMOS⁶ ve Avrupa Konseyi gibi küresel düzlemdeki organizasyonlar tarafından yayımlanan sözleşmeler, tüzükler, tavsiye ya da ilke kararlarında insanlık tarihinin “ortak belleği”⁷ olarak değerlendirilmektedir. Nitekim **Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü**’nde; “...arkeolojik miras yönetiminin genel hedefinin, tüm ilgili kaynakların uzun vadeli koruma ve bakımının sağlanarak anıt ve sitlerin yerinde korunması gerekliliği ile bakım, koruma ve yönetime olan gereksinim...” olarak vurgulanmaktadır⁸. Benzer olarak, **Venedik Tüzüğü** ise “...kültür varlıklarının soyutlanmış tek eserler değil, bir bütün olarak ayakta tutulmalarını ve değerlendirilmelerini...” ifadesi ile koruma–kullanma dengesi temelinde kültür miras değerlerinin güncel yaşam ile bütünleştirilmesi yoluyla sürdürülebilir korunması yaklaşımına⁹ dikkat çekmektedir.

Yukarıda belirtilen genel ilkeler doğrultusunda, bu araştırmanın amacı; *Stratonikeia (Eskihisar) Arkeolojik Sit Alanı*’nın doğal ve kültürel peyzaj özellikleri biçimlenmiş özgün yerleşim dokusunun koruma–kullanma dengesi bağlamında etkin ve sürdürülebilir kılınması¹⁰ için geleceğe yönelik kullanım alternatiflerinin çizgisel teknikler yoluyla ifade edilmesidir¹¹. Bu çerçevede, arkeolojik sit alanının çok katmanlı kültürel peyzaj değerlerinin sürdürülebilir korunmasına yönelik kentsel ve peyzaj tasarım alternatiflerinin, çizgisel ifade teknikleri kullanılarak ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırmanın örneklem alanı; tarihsel süreçte Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı dönemleri olmak üzere çok katmanlı yapısı ile doğal ve kültürel miras varlığı bağlamında zengin bir altyapıya sahip Muğla ili, Yatağan ilçesi sınırları içinde yer alan Stratonikeia (Eskihisar) arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada Stratonikeia (Eskihisar) arkeolojik sit alanının örneklem olarak seçilmesinin nedenleri, 3 (üç) başlıkta ifade edilebilir.

Birincisi, Arkeolojik, tarihi, bilimsel, kültürel, eğitsel, ekonomik, turistik, politik ve sembolik değerleri, yerel/toplumsal önemi ile tarihi ve turistik potansiyeli;

İkincisi; özgün yerleşim dokusuyla evrensel kültür mirasını yansıtan çok katmanlı kültürel peyzaj alanı niteliğindedir olması; Stratonikeia (Eskihisar), farklı dönemlere ait yerleşim kültürü katmanlarının birlikteliği niteliğinde bir yerleşim alanı olması,

Üçüncüsü ise Stratonikeia (Eskihisar) kentindeki arkeolojik kazı çalışmalarının varlığı, kültürel birliktelik ve süreklilik bağlamında bütüncül koruma yaklaşımına uygulama olanağı bakımından akademik–bilimsel katkı olarak görülmektedir¹².

Tüm bunlar dikkate alındığında, bu çalışma, kültürel ve doğal peyzaj değerlerinden oluşan arkeolojik sit alanı yerleşim dokusunun çizgisel ifade teknikleri ile koruma–kullanma dengesi esas alınarak günümüz kullanım şekline yönelik yere özgü tasarım yaklaşımının ortaya konulması için önemli görülmektedir. Bu araştırmanın, tarihsel süreklilikte değişip–dönüşerek şekillenen tarihi geçmiş ve günümüz birlikteliğinin ortaya konulması ve gelecekteki çözümlenmelere ilişkin tasarım alternatifleri sunması bağlamında kentsel ve peyzaj tasarım–uygulama çalışmalarına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

³ Erdoğan 2006, 45; Mosler 2008, 67.

⁴ UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim Kültür Kurumu

⁵ HABITAT: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Merkezi

⁶ ICOMOS: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

⁷ Özcan-Yenice 2008, 2.

⁸ ICOMOS 1990.

⁹ ICOMOS 1964; Ahunbay 1999, 119.

¹⁰ Özdemir 2015, 352.

¹¹ Bu çalışmanın araştırma kaynaklarına erişim ve şekillenmesinde görüş-öneri ile katkı koyan Stratonikeia ve Lagina Kazı Başkanı Prof. Dr. Bilal Söğüt ile kazı ekibine ve bu çalışmada kullanılan serbest el çizimlerine katkı sağlayan Eda Barla’ya çok teşekkür ederiz.

¹² Özdemir 2015, 347-348.

Konu ve Kapsam

Stratonikeia, Eskihisar Mahallesi sınırları içinde yer alan Arkeolojik Sit statüsündeki antik dönemlerden günümüze çok katmanlı kültürel peyzaj özelliklerini taşıyabilmiş bir antik yerleşmedir. 2015 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi kapsamına alınan Stratonikeia antik kenti koruma sürecinin, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK)'nın 10.02.1978 gün ve A-973 sayılı kararı ile 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmesi ile başladığı söylenebilir. 2008 yılında Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Bilal Söğüt yönetiminde başlanarak eski Eskihisar Köyü (Eskihisar mahallesi) ve Stratonikeia antik kentinde kültür mirasının korunması, değerlendirilmesi, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması için taşınmaz kültür varlıkların kazı-konservasyon-restorasyon çalışmaları¹³ kapsamında araştırma-belgeleme-arşivleme ve buluntu yerinde sunu/*in situ* faaliyetleri şeklinde devam etmektedir.

MÖ 3. yüzyılım ikinci çeyreği içinde Seleukos kralı I. Antiokhos tarafından adı değiştirildiği bilinen Stratonikeia, Helenistik Dönem boyunca Seleukos, Ptolemaios, Makedonyalılar, Rodos ve Roma arasında el değiştirerek MÖ 130/129 yılında tamamen Roma'ya bağlanmıştır. Anadolu'nun fethinden sonra Türk hâkimiyetine giren kentte Beylikler, Osmanlı ve takiben Cumhuriyet dönemleri olmak üzere kesintisiz olarak iskân edildiğini arkeolojik buluntu ve mimari kalıntılar göstermektedir¹⁴. Ancak, özellikle 1957 yıllarındaki depremlerden önemli ölçüde etkilenmiş ve sonrasında yer değiştirme sürecine konu olmuştur. Ayrıca Cumhuriyet Dönemi'nde Stratonikeia kentinin Arkeolojik Sit olarak ilan edilerek koruma statüsü altına alınması, 1980'li yıllarda Yatağan Termik Santral işletmesinin açılması ve doğal su kaynakları yatağının değişmesi gibi etkenler ile antik kent ile iç içe kurulu Eskihisar Köyü dış göç sürecine maruz kalmış ve önemli ölçüde terk edilmiştir.

Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri kalıntı ve yerleşim dokusu ile anıtsal eserleri, Stratonikeia yerleşim dokusunu şekillendiren doğal ve kültürel peyzaj olarak tanımlamak mümkündür. Stratonikeia bütününde mevcut kırsal mimari ile iç içe olan ve Klasik Döneme tarihlendirilen Batı ve Kuzey sur duvarları ile Helenistik ve Roma Dönemi'ne tarihlenen kuzey şehir kapısı, kuzey sütunlu cadde, batı cadde, propylon, latrina, Roma hamamı, gymnasium, bouleuterion (Meclis Binası), tiyatro, Augustus-İmparatorlar tapınağı, Erikli kilisesi ile atölyeler ve anıtsal çeşmeler bulunmaktadır¹⁵. Stratonikeia (Eskihisar) arkeolojik sit alanı bütününde Beylikler Dönemi'ne -14. ve 15. Yüzyıllar- tarihlendirilen Hamam yapısı, Osmanlı Dönemi'nden Şaban Ağa Camisi ve Osmanlı Çeşmesi ile kahvehaneler ve dükkânlar (terzi, fırın) ile Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri sivil mimarı örnekleri niteliğindeki zengin ve orta gelirli kişilere ait evler, sivil mimarlık eserleri ve anıtsal yapılar ile doğal peyzaj değerlerinin etkileşimde biçimlenen yerleşim kültürüne sahiptir. Yerleşim dokusu düzeyinde ise özgün yol mimarileri niteliğindeki geleneksel taş döşeli sokak ile köy meydanları sayılabilir.

Yöntem İzlenesi

Çalışmanın yöntemi; inceleme konusu alandaki doğal ve kültürel peyzaj değerleri ile şekillenmiş yerleşim dokusunun koruma-kullanma dengesi kapsamında çizgisel ifade yöntem ve tekniklerine dayanan kentsel ve peyzaj tasarımı-uygulama yaklaşımı olmak üzere üç aşamalı bir sürece dayandırılmıştır.

İlk aşamada; konu ve alana ilişkin daha önce yapılmış araştırma, makale, kitap ve konuyla ilgili internet taramaları yapılmıştır.

İkinci aşamada; arkeolojik sit alanının ve yerleşiminin tarihi ve mekansal gelişimi ile mevcut durumunu gösteren yazılı/görsel olarak kroki, harita-plan, resim, gravür, fotoğraf ve raporlar ile araştırma alanında çekilen fotoğraf, görsel inceleme ve izlenimler şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

¹³ İlk arkeolojik kazı çalışması 1977-1999 tarihleri arasında Prof. Dr. Yusuf Boysal başkanlığında bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmaları 2003-2006 yılları arasında Prof. Dr. M. Çetin Şahin başkanlığında yapılmıştır.

¹⁴ Söğüt 2014, 35.

¹⁵ Özdemir 2015, 349-350.

Üçüncü aşamada; çok katmanlı kültürel peyzaj değerlerinin sürdürülebilir korunmasına yönelik yere özgü kentsel ve peyzaj tasarım alternatiflerinin çizgisel ifade yöntemi¹⁶ olarak üç boyutlu sunumlardan biri olan serbest el perspektif çizimleri¹⁷ ile şekillendirilmesidir. Bu kapsamda alanın peyzaj tasarımı yaklaşımında tasarımı yönlendiren tarihi doku olacaktır. Tarihi verileri korumak ve onları vurgulamak esas alınacaktır. Çalışma alanının koruma-kullanma temelinde peyzaj tasarımında geçmiş, günümüz ve gelecek birlikteliğinde düşünülerek tasarım kuralları ile şekillendirmek hedeflenmektedir. Bu kapsamda tarihi yapı ile yarışmayacak, yapının tarihi kimliğine zarar vermeyecek nitelikte olması, tarihi dokuya vurgu yapan, fon oluşturan, tamamlayıcı olan, görüntüsünü açığa çıkaran veya perdeleyen tasarımlara yer verilecektir.

Çizgisel Analizler ve Değerlendirme

Tarih boyunca Stratonikeia antik kenti ve Eskişehir yerleşimi farklı kültürlerin etkileşimi, dönüşümü ve değişimi ile şekillenen özgün karakterli çok katmanlı kültürel peyzaj özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Bulduğu bölgenin topografyası, iklim verileri (güneş, rüzgar vb.), farklı dönemlere ait doğal ve kültürel katmanları, geleneksel mimari doku ve yaşam şekli/felsefesi ile özgün kimliğini oluşturmuştur. Bu çalışmada, Stratonikeia arkeolojik sit alanının doğal ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği ile koruma-kullanma dengesi esas olmak üzere dönemlerin birlikteliğinden şekillenmiş olan yerleşim dokusuna yönelik “yere özgü”¹⁸ tasarım önerileri serbest el perspektif çizim çalışmaları ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öneriler köy meydanı ve sokak dokusu başlıkları altında ayrıntıda yorumlanmıştır. Bu kapsamda köy meydanı başlığı altında merkezi köy meydanı (M1) ve ikinci köy meydanı (M2) ele alınırken sokak dokusu başlığı altında farklı dönemlerin etkileşimindeki sokaklar, Antik Dönem cadde dokusu [kuzey sütunlu cadde (A-S1)], Antik ve Türk dönemleri etkileşimindeki sokak dokusu [Gymnasion (B-S1), Propylon (B-S2), Bouleuterion (B-S3)] ve Cumhuriyet Dönemi sokak dokusu [tiyatro yolu (C-S1) ve Kuzey Cadde yolu C-S2] olmak üzere 3 başlık altında ele alınmıştır (Res. 1).

Köy meydanları

Yerleşim içerisinde bilinen iki meydan dışında büyüklük ve fonksiyon olarak farklı meydanlar bulunmaktadır. Günümüzde varlığını koruyan merkezi köy meydanı ve ikinci köy meydanı ve çevresindeki yapısal düzenlemeler kullanımları ile bağlantılı olarak şekillenmiş ve bu şekli korumaya alınmıştır.

Merkezi köy meydanı (M1)

Klasik, Helenistik, Roma, Beylikler, Osmanlı, Cumhuriyet dönemleri etkileşiminde olan ve antik kentin batısında, batı sur duvarlarının (Klasik Dönem) hemen doğusunda başlayan, eski Eskişehir Köyü'nün merkezi meydanı bulunmaktadır (Res. 1- M1, Res. 2).

Merkezi köy meydanı olarak adlandırılan alanda bulunan Rumi ve Hicri yazıtlar ile kazılarda ele geçen buluntular ve

Res. 1 Stratonikeia antik kenti yerleşim dokusu (Stratonikeia ve Lagina Kazı arşivi)

¹⁶ Serbest el perspektif çizimlerinin “düşünme, anlama ve değerlendirme” sürecine hizmet eder ve temel ifade aracı olarak çalışmalarda küresel bir anlayışa sahiptir. Tasarım sürecinde döngüsel olarak görsel düşünme-görsel anlatım ilişkisi sonucu anlamsal, işlevsel ve biçimsel yeni bilgi üretimi şekillenmektedir.

¹⁷ Bilda vd. 2006, 587; Çağlayan-Kaptanoğlu 2007, 36; Bar-Eli 2013, 472; Dorada 2013, 196-203; Çiğdem vd. 2017, 254. Tasarım odaklı bir disiplin olarak Peyzaj Mimarlığı, düşünme aracı olarak özellikle görsel iletişim amaçlı, serbest el çizimlerini ve perspektif çizimlerini kullanmaktadır.

¹⁸ Özdemir 2015, 352.

Res. 2 Merkezi Köy Meydanı
(Söğüt 2017, 163, Res. 14'den)

ve kaldırımlarından oluşan sokak boyunca tahrip olan ve restore edilmiş sivil ve kamu yapıları, yüksek bahçe duvarları, çınar ağaçları, doğal bitki örtüsü ve kent donatılarından çeşme ile iç içe şekillenen farklı dönemlerin yerleşim dokusu net bir şekilde okunabilmektedir (Res. 2-4). Var olan bitkiler- özellikle de anıt ağaçlar- korunmalı ve gerekli bakım işlemleri (ilaçlama, budama, gübreleme ve gerektiğinde sulama vb.) periyodik olarak yapılmalıdır. Antik kent içerisinde yer alan ve anıt ağaç niteliğinde olan çınar ağaçlarının tescilli devam ederek, korunmaları sürdürülmelidir.

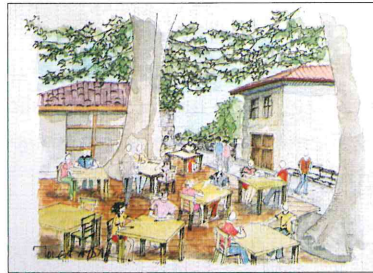
Res. 3 Merkezi Köy Meydanında bulunan Cami ve Hamam çevresi
(Foto: A. Özdemir-2018)

Res. 4 Merkezi Köy Meydanı mevcut dokusu
(Foto: A. Özdemir-2017)

Res. 5 Merkezi Köy Meydanı, cami ve hamam çevresi tasar önerisi
(Çiz. E. Barla-2018)

Res. 6 Merkezi Köy Meydanı oturma alanı tasar önerisi
(Çiz. T. Aydar-2017)

araştırmalar sayesinde kesin bir şekilde tarihlenebilen Beylikler Dönemi Selçuk Hamamı (restore edilmiş), Osmanlı-Cumhuriyet Dönemi Şaban Ağa Cami (restore edilmiş) (Res. 3) ve karşılıklı köy meydanına bakan kahvehaneleri (Res. 4) ve yan yana dizilmiş Osmanlı-Cumhuriyet dönemi kahvehane (restore edilmiş), köy odası (restore edilmiş), dükkanlar (kasap, terzi ve fırın vb.) ve tütün depoları gibi sosyal, sivil ve dini yapılar¹⁹ ile anıtsal çınar ağaçları (*Platanus orientalis*) köy meydanının bütüncül olarak görsel peyzaj değerini ortaya koymaktadır (Res. 4). Günümüzde yerleşim alanı içinde arkeolojik kalıtlar ile birlikte Osmanlı Dönemi yol döşeme

Merkezi köy meydanının ziyaretçilerin kent hakkında görsel bilgi edinme, dinlenme, sohbet edebilecekleri toplanma alanı olarak değerlendirilmesi ve alanın mevcut dokusuna, alana özgü ve işlevsel kent mobilyaları kullanımı düşünülerek tasar önerisi serbest el perspektif çizim ile oluşturulmuştur (Res. 5-6). Kent yerleşimine ait cam içerisindeki maketin, cami, hamam ve Klasik Dönem sur duvarının keşiştiği meydana yerleştirilerek ziyaretçilerin kent hakkında ön bilgi sahibi olmaları sağlanacaktır. Ayrıca estetik açıdan zenginleştirmek amaçlı sökülebilir saksı ve/veya parter içerisinde otsu bitkilerin tek veya çok yıllık dokusu, rengi ölçü ve formu ile etki yaratacak çiçek kullanımı sağlanmalıdır. Su ögesinin (çeşmenin) gerekli bakım işlemleri yapılarak, tarihi yapılarla uyum içerisinde kullanılmalıdır.

¹⁹ Söğüt 2010, 267-268.

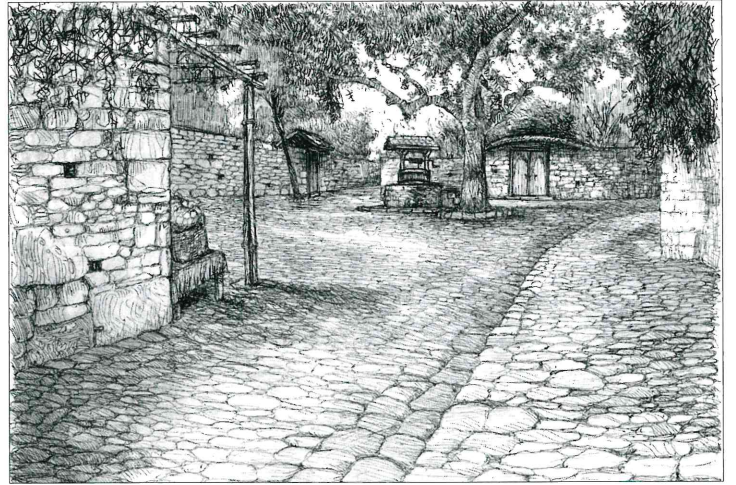

İkinci köy meydanı (M2)

Köy meydanlarından ayakta olan ve yapıları ile birlikte görülebilen meydanlardan diğeri de ikinci köy meydanıdır. Burada, Osmanlı Dönemi taş döşemelerin yer aldığı, Cumhuriyet Dönemi tek ve iki katlı evleri ve bahçe duvarlarının sınır oluşturduğu, aynı zamanda çift kanatlı ve sundurmalı bahçe kapılarının açıldığı bu meydanın ortasında bulunan anıt ağaç niteliğindeki çınar ağacı ve yanında bulunan su kuyusu ile dönemin sokak dokusu ve kentsel yaşam izleri algılanabilmektedir (Res. 7). Özgün dokusu ile korunması çalışmalarında kapıların, kapı üstü sundurma çatı sistemi ve su kuyusunun orijinaline uygun restorasyonu ile Osmanlı Dönemi taş döşemelerin ortaya çıkarılması ve sarılıcı ve tırmanıcı bitkilerle bütünleşmiş pergolanın altında ziyaretçilerin gezi güzergahları üzerinde soluklanabilecekleri, dinlenebilecekleri ve dönemin yaşam şeklini imgeleyebilecekleri oturma birimlerini içeren tasarım kurgusu serbest el perspektif çizim ile oluşturulmuştur (Res. 8). Ayrıca mevcut bitki dokusunun korunduğu ve bakımının (sulama, ilaçlama ve budama) yapılması, insan ölçeğinde geçişin sağlanması için yüksek boylu ağaçların gelişmiş formlarının düzenlenmesi adına budanması, yapıların mimari özelliklerini ve dış mekan yapısal elemanlarının özelliklerinin kapatmamaları için gerekli tedbirlerin alınması önerilmektedir (Res. 8).

Res. 7 Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri etkileşiminde olan meydan dokusu: Ortasında bir sarnıç bulunan İkinci Köy Meydanı (Foto: A. Özdemir-2015)

Res. 8 İkinci Köy Meydanı tasar önerisi (Çiz. A. Erkuş: Söğüt 2017,164, Res. 16'dan)

Sokak dokusu

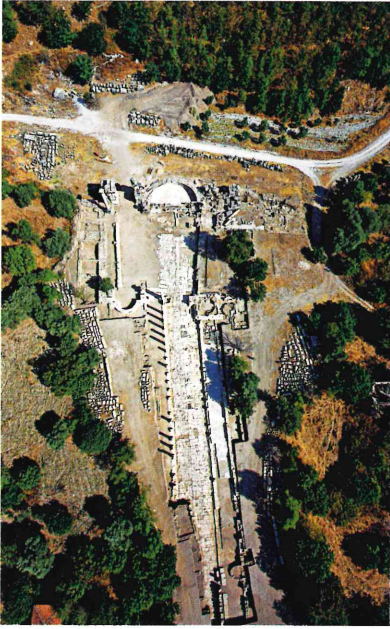
Farklı dönemlerin etkileşiminde şekillenen sokak dokuları değerlendirilmiş olup sokak silüetleri korunarak iyileştirme ile güçlendirilmiştir. Sokağı oluşturan yapıların özgünlüğü ile korunması bütünlüğünü koruyacaktır. Yönlendirme ve alanın tarih boyunca farklı dönemlerdeki kullanım biçimi ile şekillenmiş olan sokak dokusu günümüzde ziyaretçiler için tarihi keşfetme güzergahı özelliğinde değerlendirilmiştir.

Antik dönemin cadde dokusu (A-S1)

Antik dönemde (Helenistik, Roma ve Bizans dönemleri) cadde ve sokak sistemine göre ızgara plana uygun²⁰ ve ayağa kaldırılan yapılar arasında iki giriş arasında çeşme anıtının olduğu Kuzey Şehir Kapısı ve devamındaki batı

²⁰ Söğüt 2017, 156.

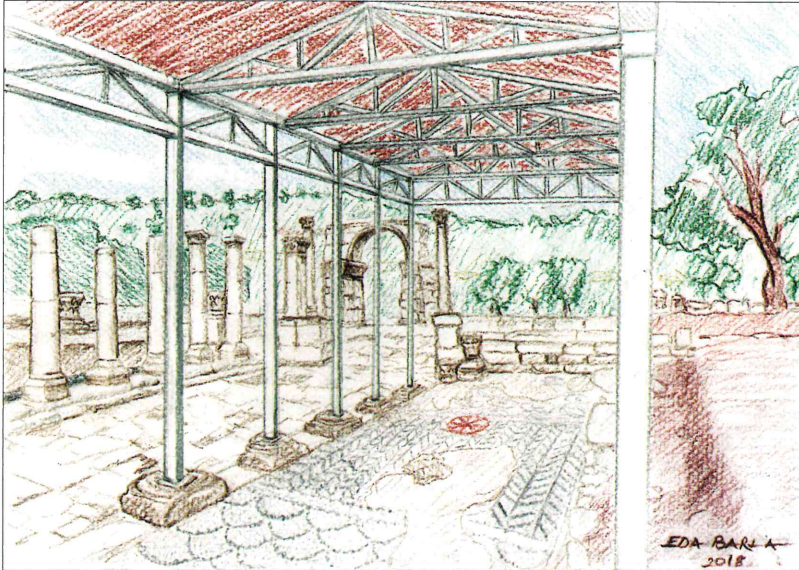

Res. 9 Kuzey Şehir Kapısı ve
Kuzey Sütunlu Cadde
(Söğüt 2018, 440, Res. 6'dan)

Res. 10 Kuzey Sütunlu Cadde ve
Kuzey Şehir Kapısı
(Foto: A. Özdemir-2017)

portik paye ve sütunları ile Doğu Roma Dönemi kemer ayakları içeren cadde yer almaktadır (Res. 1- A-S1; Res. 9-10)²¹. Kuzey Şehir Kapısı, Lagina Hekate Kutsal Alanı'ndan gelen kutsal yolun kente bağlandığı yerdir. Sokak dokusunun ortaya çıkartılması için giriş kapıları, çeşme ve önündeki meydan gibi antik dönem kalıntılarının ayağa kaldırılması, Kuzey Cadde Batı Portik mozaiklerinin²² çevre koşullarından korumak ve kalıntıları kısmi olarak onarmak, bununla birlikte portik yapısını çelik konstrüksiyon dikme ve pişmiş toprak kiremitten oluşan örtü sistemi ile tamamlamak ve çevresindeki doğal peyzajın korunmasını içeren tasarım

Res. 11
Kuzey Sütunlu Cadde
için tasar önerisi
(Çiz. E. Barla-2018)

önerisi serbest el perspektif çizimi ile şekillendirilmiştir (Res. 11).

Antik ve Türk dönemleri etkileşiminde sokak dokusu (B-S1, B-S2, B-S3)

Helenistik, Roma, Doğu Roma (Bizans), Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine tarihlenen kalıntıları içeren alanlardan birisi Bouleuterion (Meclis Binası) ve yakın çevresidir. Stratonikeia antik kentinin şehir

²¹ Söğüt 2017, 158.

²² Söğüt 2018, 439.

devleti olduğunu gösteren Meclis Binası'nın doğusunda Doğu Roma (Bizans) Evi (MS 5-6. Yüzyıl), güneyinde Osmanlı Dönemi Abdullah ve Celal Eskişar Evi (1876), kuzeyinde Osman Eskişar (Billa) Evi (1915) ve güneydoğusunda Hasan Sar Evi (1950) vardır²³. Burada kentsel dokunun Beylikler Dönemi sonrasında Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde aynı şekilde devam ettiğini 19. yy ve sonrasına ait yapılar ile şekillendiği görülmektedir (Res. 1- B-S1; Res. 12). Sokak dokuları sahip oldukları orantılı düzenleri, çizgi olarak sahip olduğu ritmi ve uyumu korunmuştur (Res. 13).

Kentsel donatı su ögesi olarak çeşme varlığı, otsu bitkilerinin kullanımı, sarılıcı ve tırmanıcı bitkilerin sökülebilir bitki tutunma elemanları ile birlikte değerlendirildiği bitkisel tasarımlar ile tamamlayarak bütünlük kazandırılmıştır. Yapısal peyzaj elemanları olarak alanda oturma elemanları, aydınlatma, çöp kutusu vb. kent mobilyaları ile bir düzenleme düşünülmüştür. Söz konusu kent mobilyaları tarihi doku ile renk, doku, biçim ve malzeme yönüyle uyumlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Burada da Osmanlı Dönemi yol döşemesinin devamı niteliğinde sökülebilir kireç taşının döşenmesi, kapının restorasyonu ve kapı önü basamakların tamamlanması, su ögesi-çeşme ve yol döşemesi gibi kalıntıların korunması ve özgün dokusunda restorasyonunun yapılması, sokak dokusuna uygun aydınlatma elemanları, insanların soluklanabileceği oturma birimleri ile desteklenmesi kurgusunda serbest el perspektif çizim ile şekillendirilmiştir (Res. 14).

Batı Caddesi başlangıcında bulunan, Helenistik Dönem Gymnasion duvarı üzerine inşa edilmiş anıtsal ön giriş kapısı-Propylon kalıntısı, Doğu Roma (Bizans) Dönemi kilise ve mezarlar ile 19. ve 20. yy'a ait Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri ev kalıntıları ile korunmuş Osmanlı Dönemi taş döşemeleri bulunmaktadır. Burada Cumhuriyet Dönemi Enver Arslan Kahvehanesi ve evler ile sokak dokusu şekillenmiştir (Res. 1- B-S2; Res. 15-17). Cumhuriyet Dönemi yapıların restorasyonu ile birlikte Osmanlı Dönemi taş döşemenin ortaya çıkartılarak olduğu gibi korunması, antik dönem kalıntılarının (anıtsal kapı, kilise) belirli bir seviyede ayağa kaldırılması ve görsel kirlilik yaratan

Res. 12 Dönemlerin etkileşimindeki alanın plan görünümü (Söğüt 2014, 29, Res. 3'den)

Res. 13 Bouleuterion ve Billa Evi'ni içeren sokak dokusu (Foto: A. Özdemir-2015)

Res. 14 Sokak dokusu için tasarım önerisi (Çiz. T. Aydar-2017)

²³ Söğüt 2015b, 384.

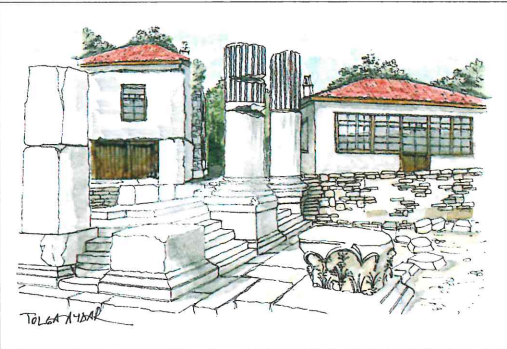
Res. 15
Batı Caddesi
başlangıcındaki
sokak dokusu
(Foto: H. Ergüleç-2018)

Res. 16 Antik, Osmanlı ve Cumhuriyet
dönemleri katmanlarının mevcut durumu
(Foto: A. Özdemir-2015)

Res. 17 Yol ve her iki kenarında Osmanlı ve
Cumhuriyet dönemleri kalıntıları
(Foto: A. Özdemir-2015)

Res. 18 Antik ve Türk dönemleri
birlikteliğinde koruma önerisi
(Çiz. T. Aydar-2017)

Res. 19 Osmanlı Dönemi yol ve Cumhuriyet
Dönemi kahvehane ile ev koruma önerisi
(Çiz. T. Aydar-2017)

Res. 20
Gymnasion ve köy
yerleşim dokusu
(Söğüt 2015a,
Resim 2'den)

Res. 21 Gymnasion ve köy yerleşimi
(Foto: A. Özdemir-2015)

Res. 22 Mevcut durumunun korunmasına ilişkin
çözümleme (Çiz. T. Aydar-2017)

elektrik direklerinin kaldırılmasını öneren tasar serbest el perspektifi ile çizilmiştir (Res. 18-19). Ayrıca çizimde koruma amacıyla restore edilecek yapılarda cephe giydirmesi ve onarım sırasında dokuyu oluşturan elemanların ölçü, renk, biçim ve fonksiyon açısından özgün özelliğinde bütünlük sağlayacak şekilde değerlendirilmiştir.

Helenistik Dönem Gymnasion'un kalıntılarının batısında konumlanmış olan Cumhuriyet Dönemi köy yerleşiminin (Res. 1- B-S3; Res. 20-21) iç içe olduğu alanda mevcut dokunun aynen korunarak toprak üzerinde yürüyüş güzergahının oluşturulması önerilmektedir (Res. 22). Bu kapsamda Cumhuriyet Dönemi sivil mimari yapıların restore edilmesi, antik dönem gymnasionun kaldırılabilceği bölümlerin, restore edilerek tamamlanmasını sağlamak ve doğal peyzaj özelliklerin mevcut durumu ile korunması yer almaktadır.

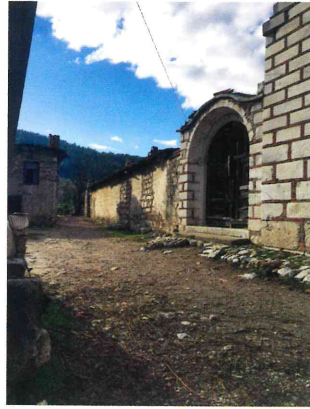
Osmanlı-Cumhuriyet dönemleri sokak dokusu (C-S1, C-S2)

Tiyatro yolu üzerinde bulunan ve yerleşim dokusu içinde en çok kullanılan yollardan birisi olan sokakta Roma, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri kalıntıları bulunmaktadır (Res. 1- C-S1; Res. 23-24). Buranın bütün olarak korunması için öncelikli olarak mimari yapıların özgün karakterine uygun olarak restorasyonu yapılmalıdır. Uygulanacak olan yapısal ve bitkisel çözümler tarihi değerler ile bir bütünlük içerisindedir. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri evlerinin restorasyonu önerilmektedir. Evlerin dokusu ile bütünlük içerisinde, gölge sağlaması için sarılıcı ve tırmanıcı bitki ile desteklenmiş pergola kullanımı ve soluklanmak, dinlenmek ve atmosferi solumak için oturma biriminin yerleştirilmesi, mevcut bitki dokusunun korunması ve yörede yetişen ve/veya bölgenin toprak yapısına ve iklim şartlarına uygun bitki türleri (otsu bitkiler) kullanımı ile bitkisel düzenleme ve çözümlerle görsel açıdan zenginleştirilmesini içeren tasarım serbest el perspektif çizimi ile çizilmiştir (Res. 25). Ayrıca bitki dokusu içindeki

Res. 23 Roma Hamamı-1 ve Mehmet Eskişar Evi Sokağı (Söğüt 2015b, 392, Res. 5'den)

Res. 24 Dönemlerin birlikteliğinde mevcut sokak dokusu (Foto: A. Özdemir- 2017)

Res. 25 Sokak dokusuna ilişkin tasar önerisi (Çiz. T. Aydar-2017)

Res. 26 Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri etkileşimdeki mevcut durum (Foto: A. Özdemir-2015)

Res. 27 Sokak ve evin mevcut şekilde koruma önerisi (Çiz. T. Aydar-2017)

yabani otların ve kalıtlar arasındaki kazı çalışmalarını engelleyen bitkilerin bertaraf edilmesi önerilmektedir. Bu işlem aynı zamanda tüm antik kent içerisinde de düşünülmelidir. Kullanılacak peyzaj donatı elemanlarının (çöp kutusu, bank, bilgi panoları, yönlendirme levhaları, aydınlatma elemanı vb.) renk, doku ve biçim özelliklerinin tarihi dokuyla bütünlük oluşturacak şekilde uyumlu ve doğal malzemelerden düşünülmüştür. Sokak zemininde ise Osmanlı Dönemi döşeme taş yolun devamı niteliğinde yörede bulunan kireç taşının yüzey özelliği ve dokusu ile özgün döşemeye uygunluğundan dolayı döşeme malzemesi olarak kullanılması önerilmektedir.

Cumhuriyet Dönemi köy evlerinin ve bahçe duvarları, bahçe kapısı ve doğal bitki örtüsünün (Res. 1- C-S2; Res. 26) korunması, yapıların özgünlüğünü koruyarak restore edilmesi bahçe duvarının tamamlanması, sokağın Osmanlı Dönemi taş döşemesinin ve drenaj hattının korunarak sokak dokusunun şekillenmesini içeren tasarım önerisi getirilmiştir. Bu sokak dokusunun olduğu yerde yerleşimdeki sokağı oluşturan yapıların sokak dokusunu tanımlayacak şekilde bir restorasyon ve onarım getirilmelidir. Bu dokunun görüldüğü yerlerden birisi İkinci Köy Meydanı'ndan Kuzey Şehir Kapısına giden yol üzerinde bulunmaktadır. Köy meydanının her iki yönünde yerleşim dokusu ile birlikte korunmuş olan yollardan, İkinci Köy Meydanı ile Kuzey Şehir Kapısı arasındaki kısmına ait bir çizgisel

tasarım önerisine burada yer verilmiştir (Res. 27). Sokağın özellikleri birbirini tamamlayan birlik ve çeşitlilik uyumu ile mekâna anlam kazandırmaktadır.

Sonuç

Dünya kültür mirası açısından önemli kültürel peyzaj değerine sahip arkeolojik peyzajların miras değerlerinin koruma çalışmalarının arkeolojik peyzajın dokusuna, özelliklerine ve yapısına uygun olarak planlaması ve düzenlenmesi arkeolojik peyzajın bir bütün içinde algılanması için önemlidir. Farklı dönemlere ait kültür katmanlarının mekânsal birlikteliği, arkeolojik kalıntıların korunması sürecinde bütüncül koruma çalışmalarının kapsam ve içeriği önemli görülmektedir. Aynı zamanda alan içerisinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bütünlük içinde varlığını sürdürebilmesi için korumaya yönelik çalışmaların ve uygulamaların sürekliliği de önem arz etmektedir. Arkeolojik kazıların gelecekte devam edeceği düşüncesi ile “*korumanın temeli doğru kullanım*” gerçeğinden yola çıkarak; doğru planlama, doğru tasarım temelinde kültür varlıklarının korunması, onarımı ve yaşatılması sadece yapıların restorasyonu ile sınırlı kalmamalı ve akılcı kullanıma yönelik olarak sağlıklılaştırma, onarım ve yenilemeyi de içeren planlama–tasarım ve uygulama çalışmalarının yapılması önemli görülmelidir. Bu noktada, yerleşim dokusunun morfolojik, görsel peyzaj, işlevsel; mekânsal ve bağlamsal özellikler ile oluşan özgünlüğünü günümüz ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yorumlamak, bulunduğumuz dönemin kimliğini koruyarak geleceğe aktarılması açısından önem arz etmektedir.

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada; Antik kentin ve yerleşim dokusunun sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin süreç içerisinde kendine özgü niteliklerini kazandırmış oldukları çok katmanlı kültürel peyzajın birlikteliğinin veya karşıtlığının yarattığı ahenk ve estetik duygusu korunarak tasarım yaklaşımları ortaya konulmuştur. Yani alanın sahip olduğu kültürel peyzaj öğelerinin korunmasında geçmişin özelliklerini taşıyan değerlerin, bugünü ve geleceği de kapsayacak şekilde ele alınması düşünülmüş olup günümüz arkeolojik kazı alanları ile mevcut köy yerleşkesini iç içe geçmiş özgün kullanım şeklini aynen koruyan, yani doğal bağını koparmayan, doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin bütüncül olarak ele alınarak yere özgü kullanım alternatifleri çizgisel ifade yöntemi olarak üç boyutlu sunumlardan biri olan serbest el perspektif çizimleri ile şekillendirilmiştir. Böylece tarihi kentsel ve kırsal etkileşimindeki organik bağ ile şekillenen peyzajı bozmadan, süreçteki yapıların birikmesiyle ortaya çıkan yerleşiminin tarihi meydan ve sokak perspektifini koruyarak kullanımı ve dokusunun okunabilirliğine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu araştırmanın tarihsel süreklilikte değişip–dönüşerek şekillenen tarihi dokunun geçmiş ve günümüz birlikteliğinin ortaya konulması ve gelecekteki çözümlere ilişkin çizgisel tekniklerle tasarım alternatifleri sunması bağlamında kentsel ve peyzaj tasarım–uygulama çalışmalarına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Kısaltmalar ve Kaynaklar

- Atik-Tülek 2013 M. Atik-B. Tülek, “Kültürel Mirasların ve Peyzajların Tanımlanmasında “Özgünlük”, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliği) Peyzaj Mimarları Odası Yayını, 2013, 9-16.
- Ahunbay 1999 Z. Ahunbay, *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, 2. Basım, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 1999, 188.
- Bar-Eli 2013 S. Bar-Eli, “Sketching profiles: Awareness to individual differences in sketching as a means of enhancing design solution development”, *Design Studies* 34/4, 2013, 472-493.
- Bilda vd. 2006 Z. Bilda-J. S. Gero-T. Purcell, “To sketch or not to sketch? That is the question”, *Design Studies* 27, 2006, 587-613.
- Çağlayan-Kaptanoğlu 2007 Y. A. Çağlayan Kaptanoğlu, “Peyzajın Görsel Analizinde Grafik Düşünme Süreci ve Soyutlama”, *İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi* 58/1, 2007, 25-38.
- Çiğdem vd. 2017 A. Çiğdem-S. Yılmaz-D. G. Özkan “Perspektif Çizimleri ile Düşünmek”, *II. INES Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi*, Antalya, Türkiye, 18-21 Ekim 2017, 250-256.
- Dorada 2013 M. I. A. Dorado, “Thinking hands. Reflections about the creative process of the architectural”, *EGA-Revista de expresión gráfica arquitectónica* 22, 2013, 196-203.
- Erdoğan 2006 E. Erdoğan, “Perge Arkeolojik Sit Alanı, Peyzaj Özellikleri ve Koruma Sorunları” *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 8/10, 2006, 36-47.
- ICOMOS 1964 ICOMOS International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, Article 1 ve 14, Venedik, 1964. www.international.icomos.org/centre_documentation/chartres, (Erişim tarihi: 17.10.2017)
- ICOMOS 1990 Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage (1990), https://www.icomos.org/charters/arch_e.pdf, (Erişim tarihi: 16.10.2018)
- Mosler 2008 S. U. Mosler, “Kültürel Mirasın Peyzaj İçinde Algılanması ve Kültürel Mirasın Peyzaj Planlaması ve Korunması”, *Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi*, 22-25 Kasım 2007, 65-71. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası yayını, Ankara, 2008.
- Özcan-Yenice 2008 K. Özcan-M. S. Yenice, “Arkeolojik Mirasın Sürdürülebilirliği: Koruma-Geliştirme Stratejileri İçin Bir Yöntem Önerisi Konya Alaaddin Tepesi, Türkiye Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 5/1, 2008, 1-16.
- Özdemir 2015 A. Özdemir, “Kırsal Kimlik-Kültürel Miras-Turizm Etkileşimi: Stratonikeia Arkeolojik Sit Alanı Örneği”, *I. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi* 15-17.10.2015. *Yerel Peyzajlar ve Koruma Sorunu, Bildiriler Kitabı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara. 2015, 346-357.
- Söğüt 2010 B. Söğüt, Stratonikeia 2008 Yılı Çalışmaları, *31. Kazı Sonuçları Toplantısı-4*, 2010, 263-286.
- Söğüt 2014 B. Söğüt, “Stratonikeia”, E. Hrciarik (Ed.), *Turkey Through the Eyes of Classical Archaeologists*, 10th Anniversary of Cooperation between Trnava University and Turkish Universities, 2014, 27-37.
- Söğüt 2015a B. Söğüt, “Stratonikeia’nın Yerleşim Tarihi ve Yapılan Çalışmalar”, B. Söğüt (Ed.), *Stratonikeia Çalışmaları 1, Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları*, İstanbul, 2015, 1-8.
- Söğüt 2015b B. Söğüt, Stratonikeia’daki Koruma Uygulamalarından Örnekler, E. Okan-C. Atila (Ed.), *Prof. Dr. Ömer Özyiğit’e Armağan*, 2015, 385-402.
- Söğüt 2017 B. Söğüt, “Stratonikeia Yerleşim ve Kentleşme”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 156, 2017, 153-168.
- Söğüt 2018 B. Söğüt, “Geç Antik Çağda Stratonikeia”, C. Şimşek-T. Kaçar (Ed.), *Laodikeia Çalışmaları Ek Yayın Dizisi 1, Geç Antik Çağda Lykos Vadisi ve Çevresi*, İstanbul, 2018, 429-458.